

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 4. ЈАНУАРА 1886.

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 3.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

О МАХНАМА ГЛУМАЧКИМ.

(Свршетак.)

Махна је глумачка и то, кад се на пробама игра као од беде. Уздајући се у себе, да ће се на самој представи моћи потпуно одужити својој улози, многи глумац долази на пробе као од неке невоље, а то чини толико штету представи, да се не да ничим накнадити.

Колико је сваком глумцу посебище од користи проба, толико је од користи и за целину и окружашу представе. Залуд ће поједини глумац и највећу пажњу поклонити својој улози, ако је у целини, ако је у заједничком суделовању није проникао, ако јој значај према другим улогама није измерио.

А шта да речемо о целини представе, у којој се напред мора оценити и најмања улога према утицају, који се изискује од представе?

Познато је, колико важност приписује пробама, особито у новим комадима, свако добро уређено позориште, коме је одистастало до уметничкога напредовања. Не две и три — ни десет проба често нису довољне, да би се могло пред публику с пуним поуздањем изићи. Тако у Францу-ској по дванаест до петнаест пута пробају често и незнатне комаде, па их тек онда приказују. Па и у бечком дворском позоришту чувени Лаубе није никад до пустно да се какав комад представи, док није држао бар осам проба. А шта ради наши неки глумци? Није доста, што на пробама не пазе довољно на сваки покрет, на сваки израз, на сваку примедбу и поправку, која им се каже, него и својим улогама не поклањају толико пажње колико би

требало. Док свесни глумци у таквим приликама и сами траже од управитеља или редитеља нека обавештаја о својим улогама, наши многи глумци једва чекају, да њихов ред прође, па безобзирце бегају са позорнице. О таквим глумцима рекао је Берне у своје време: „Причали су ми о немачким глумцима, који су већ двадесет година у једном комаду излазили на позорницу, а опет свршетка његовог нису познавали, што им је много раније требало да отступе, па су увек с места ишли у крчму, да не дангубе.“ И ми смо познавали неколико таких наших глумица, који, кад су у првом чину били готови, никад нису дочекали, да виде како ће се комад свршити. Бадава сп их наговарао, да бар прочитају комад кад већ пе ће да га додгледају: није помогло ишта, они су се радовали, што су „бригу скинули с врата“, а друго их се није више ишта тицало.

Али је још горе кад глумци на пробе често и не дођу, изговарајући се, да их је болест спречила.

Да ли се ту може дотерати до каква савршенства?

Такав немар убија сваки напредак у позоришној уметности.

Добро би било, да наши глумци проуче живот великих глумаца, па да се увере, како су сви много полагали на тачност у својој дужности у долажењу на пробе. Тако н. пр. и онај до г. 1863. најславнији руски глумац Михаило Щепкин (умро 22. септембра 1863. у 74. г. свога живота) за целог свог глумачког века не само да није пропустио пробе, него се

ни једаред није задочнио. Никад, па било да је прстоти пут коју улогу глумци, он је није глумци док најпре у очи дана представе, пре спавања, није улогу прочитао, и играо је на главној проби најтачније као на самој представи (В. „Позориште од г. 1876. стр. 56.)

Тако исто од велике је корпти и значаја и читање целог дела, јер само се тако може постићи потпуна целина у приказу. Тако звана „читања проба“ није довољна, што се у такој прилици много којешта пречује и изгуби, или се у хитњи и не схвати. С тога ваља сваки глумац, који је рад своме напретку, да пажљиво прочита цело дело пре представе и пре пробе, јер

ће само тако моћи оценити своју улогу и измерити њену важност; само ће тако маки проникти у дубину њену, у песникове срце, у песникове узоре.

Ако се dakле глумци отресу споменутим махна, па ако стану заједнички озбиљно радити, једно другог узајамно потпомагати и одушевљавати се за приказивачку уметност: позориште ће напредовати, она ће се узнети до оне висине, на којој ће постати народном школом, која ће приступачна бити својом поуком свакоме без разлике.

Ко не напредује, тај мора опадати, јер у природи застајања нема. „Застајање је смрт свуда — а нарочито у уметности“ — вели Бенедикс.

ЛИСТИЈИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Фабрицијусова кћерка.) Позоришна игра у три чина, написао А. Вилбрандт, превео Ј. Грчић. — Приказана у Новом Саду први пут 30. децембра 1885.)

Симпатичка личност није тај Фабрицијус никако. Први судбоносни корак учинио је — назад, као мама, јер се дао од своје младе и лакоумне жене избацити напоље. И сад, уместо да је узео њу на одговор, и њојзи „рукопишателно“ очигао ацикуран, он је као дешператин сридаћ лутао по улицама и — као човек — хтео туђом муком да се одржи међу живима. Као да је баш морао живети! Онај, чије је имање, ухвати га за гушу, а Фабрицијус му забоде нож у груди. Затим га осуде на 30 година робије. Тамо се владао штитом, те га пустите после 24 године.

Ида Рајхолдовица имала је бурну прошлост, противну од свог мужа; јер док је овај седео с оне стране браве, она је као певачица летела с гране на грану, т. ј. из загрђаја у загрђај. Имала је и кћер од (првог) мужа; али ју је оставила, да би лакше могла виловати. Она је, бар у радњи пред нама, једини трагичан карактер.

Напослетку су се обое опаметили, кад су — оматорили. Фабрицијус је дошао Ролфу, да тражи послу, а нашао је кћер, Ида пак дошла је да тражи кћер, а нашла је послу. Први неће кћер, али она га хоће, Ида пак би хтела кћер, али она је неће.

Међутим је та кћи, Агата, нашла приблизна и радње у творничара Ролфа. Она је удо-

вица и има синчића; али мудро и примерно понашање њено, поред лепоте, задобије јој срце нежењеног творничара. Ни она њега не мрзи. Међутим добијамо чудна појма о њеном срцу, кад је гледамо, како поступа с матерем. Мрзи је, презире је, а ова се из свега срца каје. Али та за матер нема горе казне, него кад је се рођено дете одриче, а савест јој није сасвим чиста. Ида признаје свој грех, али правда се млађаним лакоумљем и сад је готова, да учини све и сва, те да поправи преступе — у колико се да. И Фабрицијус се правда — има се и зашто — али њему се прашта.

Ролф долази у ту немилу породичну расправу као Пилат у „вјерују“. Нашао се ту, те тако плива с њима заједно. Он је уједно и неки „дух измирења и реда“; али слични сукоби осталих, на чијим петама је непријатно прикован жиг прошлости, изводе га из обичног колосека. Он се налази уједаред у сред комешаја, а не зна ни сам како.

То је од прилике обележје главних особа; остале су само стафажа, али доста нужна стафажа.

Са карактерима такве прошлости не да се написати позоришна игра. Противности су и сувише снажне, а да при сукобу не дође до јаке електричке струје, до севања и до громова, па и до пљуска.

Овај се последњи показао више у партеру него на позорници, јер ми смо видели много лено око — сузно. А то је по нашем мњењу слабија страна те глуме. Прави трагички карактери не гоне нас на плач, они нас уздижу и одушевља-

вају; али ако је ситуација жалостива, попуштају нам сузне жљезде, и ми се онда налазимо у сред „тргателних“ положаја, у вртлогу већином неzasлужене судбе. И да Вилбрандт није „Фабрицијусовој ћерци“ дао и психолошког развитка, имали бисмо Раупахову или Бирх-Прајферкину глуму пред собом. Али он је то учинио, и тако је спасао судбу своје глуме.

Немамо више напита да кажемо, осим коју о приказу глумачком. Тај је заслужио свако признање. Ђа Вујићка (Агата) играла је изврсно; оне две године отсуства од позориште доброврно су утицале на глумовање њено. Она се одморила, прибрала и сад је занста права глумица. Г. Ружић (Фабрицијус) потресао нам је сваки живац; он је остварио песникову замисао, и додао је свом уметничком венцу листић више, Ђа Ружићка (Ида) приказала је своју улогу занста са оним трагичким начином, који задобија за себе. Ваља нам споменути још и то, да је појава њена одговарала појму о лепој певачици, и да примедбе Ролфове и судијине нису биле тек позоришне речи. Г. Миљковића (Ролф) видеомо први пут на нашој позорници у већој улози. Појава му је симпатичка и лепа, а игра му је била елегантна. У њему видимо глумца, који оправдава добар глас о себи. Ђа Добриновићка (Волмутовица) у својој улози свагда је изврсна глумица; у улогама те врсте нема јој паре. Шта може добар глумац од споредне улоге да учини, показао је г. Добриновић (Демлер). Та улога у рукама слабог глумца била би несносна; у његовим рукама била је не мож бое бити. Један пријатељ, који је седео близу мене, запитао ме је озбиљно, је ли г. Добриновић запаста био надеран? И остали приказивачи дадоше себи труда, да истакну глуму у лепом сјају. Споменућемо још малу С. Седмакову, која је као дијелтанкиња по могућству чинила своје.

M. С-К.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(Први концерат контеса Ферари Д' Онијело. — „Провинцијална.“) Први концерат грофица Ферари Д' Онијело у народном земаљском позоришту успео је уметнички управо сјајно. Обе даме доказаше, да су виртуозиње, те умеше гласовиру, том сухопарном инструменту, удахнути живота. И њихова техничка вештина равна је уметничком дару, па ако још споменемо, како умеју изврсно заједно свирати, може се њихов успех потпуно скватити.

Између друге и треће тачке програма приказивала се нова шаљива игра: „Провинцијалка“, у 1 чину, од слављеног руског романо-писца Џ. Тургеневе.

Шта у Русији значи провинцијалка, то ће наши читаоци знати из оних мајсторских цртња

карактера у романима и приповеткама руских народних писаца, а особито из изврсног карактерног романа кнеза Мешчерског: „Жене петроградског друштва.“ „Провинцијалка“ је у модерној Русији особит појам. Све што је лепо, има духа и новаца, а и који немају духа, а желели би да стеку новаца: јуре у велики „град камених палача“ — да тамо или уживају или огледају срећу — или да постигну и једно и друго. Често постигну, а још чешће непостигну, те се упропасте; али то не одвраћа оне друге хиљаде да живе са — Петроградом, који је лети пуст, а зими необично живахан, ма да је зима обично тако јака, да леп опада са кућа!

Али и јесте леп тај створ Петра Великог, Џејера како га народ зове. Па није чудо, да и лепа провинцијалка Доротеа (Ђа Рајковићка-Димитријевићка) у 28. години, жели да дође у Петроград. Али како? Њезин муж Блинов, (г. Сажевић) окружни чиновник, у години 78., и не сања о том — што није могуће. Доротеји је ужасно дugo време, те јој је за невољу добро дошло и неспретно удварање Мише (госп. Фрајденрајх) неискусна младића од 19 година. У том се пријави гроф Љубин (г. Мандровић), код чије је матере Доротеа одрасла. Гроф јој је пре 12 година писао и једно љубавно писмо и то писмо Доротеа негде чува. Одмах удеси своју основу да — грофу заврти мозак, те да га склони, да поради, како би њезин муж дошао у Петроград. Добројудноме мужу није по вољи, да му гроф дође у кућу, — а кад је грофов лакај дошао да га позове грофу, Доротеа каже лакају, нека гроф посети њих, јер њезин муж има после. Муж се мргоди, али се шак у свем — „слаже са женом.“

Дође гроф. Он скоро и не опажа Доротеје и она тек мора, да га опомене на — младе године. Гроф не би био галантан као што јесте — да се њезиној љубазности не одазове. Док он са Блиновом у његовој соби расправља његове послове, Доротеа удеси цео план. Мишу наговори, да њезина мужа ма како забари — док се она разговори са грофом. Миша тога некако не може да појми, али ће шак учинити, само нека Доротеа — „на њега не заборави.“ Сад тек наста „женска игра.“ Доротеа сплом заустави грофа на ручку, а мужу рекне, да га нешто „Миша треба.“ Муж се заустеже, али шак оде. Доротеа, са правом кокетеријом, занесе грофа. Он тричи кући, да јој донесе „једну његову композицију“. Међу тим се муж враћа, Доротеа га шаље, да иде, „ако хоће, да дође у Петроград“. Муж нерадо би оставио жену на само с грофом, управо не ће, али чим угледа грофа да се приближује, брзо оде у своју собу.

(Свршиће се.)

— 12 —

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

7. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 3.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 4. ЈАНУАРА 1886.

ПРВИ ПУТ:

ДЕ БОРА.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 4 ЧИНА, НАПИСАО МОЗЕНТАЛ, ПРЕВЕО Н. В. ЂОРДИЋ,

ОСОБЕ:

Лоренц, кмет у селу	Милојевић.
Јосиф, спи му	Миљковић.
Учитељ	Бурђевић.
Поп	Васиљевић.
Анка, синовица му	Л. Хаџићева.
Кројач	Кестерчанек.
Ситничар	Петровић.
Брица, доктор	Добриновић.
Крчмарница	Милојевићка.
Баба Савка	Добриновићка.
Јаков, момак	В. Димитријевић.
Ружица, сељанка	С. Бркићева.
Дебора	С. Вујићка.
Аврам, слеп старац	Десимировић.
Јеврејка	Д. Николићева.
Девојчица	С. Седмакова

Сељаци, сељанке, бегунци, јевреји, свирачи,

Збива се у једном селу у Штирској 1786. год. Између првога и трећега чина је осам дана, а између 3 и 4 чина пет година.

У недељу 5. јануара: „СТАРИ БАКА И ЊЕГОВ СИН ХУСАР.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Ј. Сигетија, за српску позорницу прерадили Ј. Ђорђевић и Л. Илић.

Улазнице се могу добити у писарницама позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 после подне, а увече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У $9\frac{3}{4}$ САХАТА.